

Cuprins

Copilăria

I.	Învățătorul Karl Ivanici	7
II.	Maman	13
III.	Tata	16
IV.	Lecțiile.....	20
V.	Omul sărac cu duhul	24
VI.	Pregătirile pentru vânătoare	29
VII.	Vânătoarea.....	32
VIII.	Jocurile.....	36
IX.	Ceva cam ca prima dragoste	38
X.	Ce fel de om era tata	40
XI.	Îndeletniciri în cabinet și în salon.....	43
XII.	Grișa.....	47
XIII.	Natalia Savișna	50
XIV.	Despărțirea	54
XV.	Copilăria.....	59
XVI.	Versurile	62
XVII.	Prințesa Kornakova.....	68
XVIII.	Prințul Ivan Ivanici	72
XIX.	Ivinii	76
XX.	Sosirea musafirilor	83
XXI.	Înainte de mazurcă.....	88
XXII.	Mazurca.....	92
XXIII.	După mazurcă	95
XXIV.	În pat.....	99
XXV.	Scrisoarea.....	101
XXVI.	Ce ne aștepta la țară	107
XXVII.	Durerea	110
XXVIII.	Ultimele amintiri triste	115

Adolescența

I.	O călătorie lungă	127
II.	Furtuna	134
III.	Un alt fel de a vedea lucrurile	139
IV.	La Moscova	143
V.	Fratele mai mare	145
VI.	Mașa	148
VII.	Alicele	150
VIII.	Povestea lui Karl Ivanîci	154
IX.	Continuarea unui precedent	158
X.	Continuare	162
XI.	Unu	165
XII.	Cheița	170
XIII.	Trădătoarea	172
XIV.	Eclipsa	174
XV.	Visez	177
XVI.	După ploaie vine vreme bună	181
XVII.	Ura	186
XVIII.	Odaia slujnicelor	189
XIX.	Adolescența	194
XX.	Volodea	198
XXI.	Katenka și Liubocika	201
XXII.	Tata	203
XXIII.	Bunica	206
XXIV.	Eu	209
XXV.	Prietenii lui Volodea	211
XXVI.	Reflecții	213
XXVII.	Începutul unei prietenii	218

Tinerețea

I.	Ce consider eu ca fiind începutul tinereții mele	223
II.	Primăvara	225
III.	Visez	228
IV.	Micul cerc al familiei noastre	232
V.	Regulile	236
VI.	Spovedania	238
VII.	Mersul la mănăstire	240
VIII.	A doua spovedanie	243

IX.	Cum mă pregătesc pentru examen	246
X.	Examenul la istorie	249
XI.	Examenul la matematică	254
XII.	Examenul la latină	257
XIII.	Sunt mare	261
XIV.	Cu ce se ocupau Volodea și Dubkov	266
XV.	Sunt felicitat	270
XVI.	Cearta	274
XVII.	Mă pregătesc să fac vizite	279
XVIII.	Valahinii	283
XIX.	Kornakovii	288
XX.	Ivinii	291
XXI.	Prințul Ivan Ivanovici	295
XXII.	Discuție intimă cu prietenul meu	298
XXIII.	Nehliudovii	303
XXIV.	Dragostea	308
XXV.	Cunosc mai bine familia	313
XXVI.	Mă arăt în cea mai frumoasă lumină	317
XXVII.	Dmitri	321
XXVIII.	La țară	326
XXIX.	Relațiile dintre noi și fete	331
XXX.	Îndeletnicirile mele	336
XXXI.	Comme il faut	340
XXXII.	Tineretea	344
XXXIII.	Vecinii	350
XXXIV.	Căsătoria tatii	354
XXXV.	Cum am primit noi această știre	358
XXXVI.	Universitatea	363
XXXVII.	Probleme sentimentale	368
XXXVIII.	În lumea mondenă	371
XXXIX.	Cheful	374
XL.	Prietenia cu Nehliudovii	378
XLI.	Prietenia cu Nehliudov	382
XLII.	Mama vitregă	387
XLIII.	Camarazi noi	393
XLIV.	Zuhin și Semionov	399
XLV.	Pic la examene	404

Colecția BIBLIOTECA POLIROM este coordonată
de Bogdan-Alexandru Stănescu.

L.N. Tolstói, *Destvo. Ostrochestvo. Iunost'*

© 2012 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe clăpetă: Ilia Efimovici Repin (1844-1930), *Portretul lui Lev Tolstói* (1901, detaliu)

Pe copertă: Ilia Efimovici Repin (1844-1930), *Plugar. Lev Tolstói la arat* (1887, detaliu)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii, nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4,
040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

TOLSTOI, LEV NICOLAEVICI

Copilăria. Adolescența. Tinerețea / L.N. Tolstói; trad. din lb. rusă și
note de Adriana Liciu. – Iași: Polirom, 2012

ISBN print: 978-973-46-2799-8

ISBN e-Pub: 978-973-46-2846-9

ISBN PDF: 978-973-46-2847-6

I. Liciu, Adriana (trad.)

821.161.1-31=135.1

Printed in ROMANIA

LEV TOLSTOI

— CLASICI UNIVERSALI —

COPILĂRIA, ADOLESCENȚA, TINEREȚEA

Traducere din limba rusă
și note de Adriana Liciu

POLIROM
2012

XI

Unu

Spre sfârșitul anului de doliu, bunica și-a mai revenit puțin din durerea care o zdrobise și a început să primească din când în când oaspeți, mai ales fete și băieți de-o seamă cu noi..

De ziua Liubocikăi, pe 13 decembrie, au venit la noi chiar înainte de prânz prințesa Kornakova cu fiicele ei, Valahina cu Soniecika, Ilienka Grap și cei doi frați Ivin mai mici.

Larma de glasuri, râsetele și foiala de jos, unde se strânsese toată această societate răzbătea până la noi, dar nu puteam să ne alăturăm și noi până nu ne terminam lecțiile de dimineață. Pe tăblița atârnată în sala de studiu stătea scris: *Lundi, de 2 à 3, Maître d'Histoire et de Géographie*¹ și, poftim, pe acest *Maître d'Histoire* trebuia să îl așteptăm, să îl ascultăm și să îl conducem la plecare, și abia pe urmă eram și noi liberi. Era deja trei fără douăzeci, iar profesorul de istorie nu numai că nu se făcea auzit, dar nici măcar nu se zărea pe strada pe care trebuia să vină și la care mă uitam dorindu-mi din toată inima să nu-l mai văd în vecii vecilor.

— Pare-se că Lebedev n-o să vină azi, a spus Volodea dezlipindu-se pentru o clipă de cartea lui Smaragdov, după care învăța.

— Dă Doamne, dă Doamne... că tot nu știu nimic, dar, parcă, ia uite-l că vine, am adăugat cu tristețe în glas.

Volodea s-a ridicat și s-a dus la fereastră.

— Nu, nu e el, e un *boier*, a zis el. Să mai așteptăm până la două și jumătate, a mai spus întinzându-se și scărpinându-se

1. Luni, de la 2 la 3, profesorul de istorie și geografie (în fr., în orig.).

în creștet, cum îi era obiceiul când își lua o mică pauză de la lecții. Dacă nu vine până la două și jumătate, putem să-i spunem lui St.-Jérôme să strângă caietele.

— Că și are un chef să vină-ă-ă..., am spus întinzându-mă și eu de s-a zdruncinat cartea lui Kaidanov pe care o țineam cu amândouă mâinile deasupra capului.

Neavând ce face, am deschis cartea la pagina cu lecția care ne fusese dată și am început să citesc. Lecția era lungă și grea, eu nu știam nimic-nimic și mi-am dat seama că nu mai aveam deja timp să memorez ceva din ea, mai ales că aveam starea aceea de surescitare când gândurile refuză să se concentreze, indiferent de materie.

După ultima lecție de istorie, care mi s-a părut întotdeauna cea mai plictisitoare și mai grea materie, Lebedev i se plânsese de mine lui St.-Jérôme și îmi pusese în caiet nota doi, ceea ce era din cale-afară de prost. St.-Jérôme îmi spusese încă de-atunci că dacă la lecția următoare aveam să iau mai puțin de trei o să fiu aspru pedepsit. Acum aveam în față această următoare lecție și recunosc că mi-era frică de-a binelea.

Eram așa de cufundat în citirea lecției pe care nu o știam, încât, când s-a auzit din vestibul zgomotul cu care se scot galoșii, am înțepenit. Nici nu reușisem să-mi vin în fire, că în ușă s-a ivit fața ciupită de vărsat, respingătoare pentru mine, și prea bine știuta siluetă din topor a profesorului, cu fracul albastru închis la nasturii de savant.

Profesorul și-a pus tacticos șapca pe pervazul ferestrei, caietele pe masă, și-a desfăcut cu ambele mâini aripile fracului (ca și cum ar fi fost ceva extrem de necesar) și, respirând anevoie, s-a așezat la locul lui.

— Bun – a spus el ștergându-și una de alta palmele transpirate – mai întâi, domnilor, să parcurgem cele predate la ultima lecție, iar apoi voi încerca să vă fac cunoscute în continuare evenimentele din Evul Mediu.

Asta însemna: spuneți lecția.

În timp ce Volodea răspundea cu degajarea și siguranța celor care știu bine materia, eu am ieșit fără nici un rost pe scară și, cum nu mă puteam duce jos, nu e de mirare că, fără să-mi dau seama nici eu singur, m-am trezit pe palier. Dar

numai ce-am vrut să mă postez în locul meu obișnuit de observație, în spatele ușii, că Mimi, veșnica pricină a necazurilor mele, a dat pe neașteptate peste mine. „Ce faci aici?” a spus ea uitându-se amenințător la mine, apoi la ușa de la odaia slujnicilor și pe urmă din nou la mine.

Eu m-am simțit în culmea vinovăției – și pentru că nu eram la lecție și pentru că mă aflam într-un loc atât de puțin indicat – așa încât, fără să spun nimic, am lăsat capul în jos și am dat întregii mele ființe cea mai mișcătoare expresie a căinței.

— Nu, asta e chiar de nemaipomenit! a spus Mimi. Ce făceai aici?

Eu tăceam.

— Nu, asta n-o să rămână așa – a repetat ea bătând cu vârful degetelor în balustrada scării – am să-i spun totul contesei.

Era deja trei fără cinci când m-am întors în clasă. Profesorul, părând a nu fi observat nici absența, nici prezența mea, îi preda lui Volodea lecția următoare. Când, isprăvind de explicat, a început să își aranjeze caietele, iar Volodea s-a dus în cealaltă cameră după plic, m-am bucurat la gândul că, gata, se terminase și că, de bună seamă, acum o să uite cu toții de mine.

Dar, deodată, profesorul mi s-a adresat cu o jumătate de zâmbet malițios.

— Sper că ți-ai învățat lecția, a spus el frecându-și mâinile.

— Am învățat, am răspuns eu.

— Fii bun și spune-mi ceva despre cruciada lui Ludovic cel Sfânt, a spus el legănându-se pe scaun și uitându-se gânditor în jos, la picioarele lui. Vorbește-mi mai întâi despre cauzele care l-au făcut pe regele francez să ia crucea – a spus el ridicând sprâncenele și arătând cu degetul spre călimară – după aceea să îmi expui caracteristicile generale ale acestei campanii – a adăugat în timp ce făcea cu palma o mișcare de parcă voia să prindă ceva – și, în fine, influența acestei campanii asupra statelor europene în general – a spus trântind caietele de-au plescăit în partea stângă a mesei – și asupra regalității franceze în special – a încheiat trântindu-le în partea dreaptă și aplecând capul la dreapta.

Eu am înghițit de câteva ori în sec, am tușit, mi-am lăsat capul într-o parte și am tăcut. Pe urmă am luat pana de pe masă și am început s-o frâng în tăcere.

— Dacă îmi permiți, pana, te rog, mi-a spus profesorul întinzând o mână. O să ne facă trebuință. Fii bun și începe.

— Ludo... re... Ludovic cel Sfânt... era... era... un împărat bun și deștept...

— Ce era?

— Împărat. Lui i-a venit în cap să se ducă la Ierusalim și i-a trecut cârma mamei sale.

— Cum se numea ea?

— B..b..lanca.

— Cum? Bălanca?

Eu am răs mânzește.

— Bun, altceva mai știi? a spus el zâmbind ironic.

Cum nu mai aveam nimic de pierdut, am tușit și am început să înșir tot ce-mi venea în minte. Profesorul tăcea măturând praful de pe masă cu pana pe care o luase de la mine și, cu privirea ațintită lângă urechea mea, spunea: „Bine, foarte bine“. Eu, conștient că eram cu totul pe dinafară și că mă exprimam ca vai de lume, eram îngrozit la culme văzând că profesorul nu mă oprea și nu mă corecta.

— Dar pentru ce i-a venit în cap să se ducă la Ierusalim? a spus el repetând cuvintele mele.

— Pentru că... fiindcă... din cauză că... pentru ca...

M-am încurcat definitiv, n-am mai spus nici o vorbă și am simțit că mișelul acela de profesor putea să tacă și să se uite întrebător la mine și un an de zile, eu nu mai eram în stare să scot nici un sunet. Profesorul m-a privit vreo trei minute, apoi pe fața lui a apărut o expresie de profundă mâhnire și, cu o voce pătrunsă, i-a spus lui Volodea care tocmai intra în cameră:

— Fii bun și dă-mi carnetul: trebuie să pun notele.

Volodea i-a dat carnetul și a pus cu băgare de seamă alături plicul cu bani.

Profesorul a deschis carnetul și, după ce a înmuiat cu grijă pana, i-a pus lui Volodea, cu un scris frumos, un cinci la rubrica de succese la învățătură și la rubrica purtare. Pe urmă, rămânând cu pana deasupra rubricii cu notele mele,

s-a uitat la mine, a agitat călimara și a început să chibzu-iască.

Deodată, mâna lui a făcut o mișcare abia perceptibilă, și în locul cu pricina a apărut un unu caligrafic, cu punct; o altă mișcare – și un alt unu, cu punct, la purtare.

Închizând cu grijă carnetul de note, profesorul s-a ridicat și s-a îndreptat spre ușă, părând a nici nu observa privirea mea care exprima disperare, implorare și reproș.

— Mihail Larionovici! am spus eu.

— Nu, a răspuns el pricepând deja ce voiam să-i spun. În felul acesta nu se poate învăța. Eu nu vreau să iau banii degeaba.

Profesorul și-a pus galoșii, mantaua groasă de postav și și-a legat meticolos fularul. Cum, adică îi mai ardea de ceva după cele întâmplate cu mine? Pentru el era o simplă trăsătură de pană, iar pentru mine cea mai mare nenorocire.

— S-a terminat lecția? a întrebat St.-Jérôme intrând în cameră.

— Da.

— Profesorul a fost mulțumit de voi?

— Da, a spus Volodea.

— Cât ați luat?

— Cinci.

— Și Nicolas?

Eu tăceam.

— Parcă patru, a spus Volodea. Înțelegea că trebuie să mă salveze, barem pentru ziua aceea.

Bun, să mă pedepsească, dar nu acum, când aveam musafiri.

— *Voyons, messieurs*¹ (St.-Jérôme avea obiceiul să spună la fiecăare cuvânt: *voyons*) *faites votre toilette et descendons*.²

1. Ei bine, domnilor (în fr., în orig.).

2. Faceți-vă toaleta și să coborâm (în fr., în orig.).

XII

Cheița

Am coborât și, nici n-am apucat să salutăm toți musafirii, că am fost poftiți la masă. Tata era foarte vesel (la vremea aceea câștiga la cărți), îi făcuse cadou Liubocikăi un serviciu scump de argint, iar după masă și-a adus aminte că lăsase în aripa locuită de el bomboniera pe care o avea pregătită pentru sărbătorită.

— Ia, decât să trimit un servitor, mai bine du-te tu, Coco, mi-a spus el. Cheile sunt pe masa cea mare, în scoică, știi, da?... Le iei, și cu cheia cea mai mare deschizi sertarul al doilea din dreapta. O să găsești acolo o cutiuță și niște bomboane în hârtie și le aduci pe toate aici.

— Să-ți aduc și țigările de foi? am întrebat știind că după masă mă trimitea întotdeauna după ele.

— Adu-le, dar nu cumva să te atingi de ceva! mi-a mai spus.

Am găsit cheile acolo unde îmi spusese și eram deja gata să descui sertarul, când m-a oprit dorința de a afla ce lucru era închis cu o cheiță minusculă prinsă în aceeași legătură.

Pe masă, printre o mie de lucruri felurite, stătea chiar la margine o geantă cu model de care atârna un lacăt mic, și am vrut să văd dacă la el se potrivea cheița aceea minusculă. Încercarea a fost încununată de o reușită deplină, geanta s-a deschis și am dat în ea de o grămadă de hârtii. Curiozitatea m-a îmboldit atât de convingător să aflu ce hârtii erau acelea, încât nu am fost în stare să ascult de glasul conștiinței și m-am apucat să cercetez ce se afla în geantă.

Sentimentul copilăresc de respect necondiționat față de cei mari, și mai ales față de tata, era atât de puternic în mine,